

Ženska ročna dela v ljudski šoli.

(Konferenčna razprava.)

„Dajte nam dobrih mater, — dobrih gospodinj — in dober bode svet!“ brala sem pred nekaterimi leti v „Učiteljskem Tovariši“. Kdo naj nam pa dá vrlih gospodinj? Odgovor: šola, učiteljica! Res je vzgoja prav za prav skrb roditeljev, od mater samih bi morali terjati dobrih bodočih gospodinj, a skušnija prežalostno kaže, da roditelji vedno bolj prepuščajo šoli vzgojo in pouk. Matere same ne vzgojene — jaz mislim posebno kmetijske matere —, nimajo časa, ne zmožnosti prav vzgajati svoje hčere. Saj poznamo matere, ki ne vedó druge dolžnosti razven te, da je otrok vedno sit! — Torej je naša ta prevažna naloga, vzgajati deklice v dobre gospodinje. Te naloge pa ne moremo drugače uspešno rešiti kakor, da svoje učenke z besedo in vzgledom privajamo k priprostosti nazaj, — pravim k priprostosti, ker tudi na kmetih se čudovito hitro razširja „moda“ — in jih dobro poučene pripravimo za življenje.

Vsaka deklica, ki je 8 let redno obiskovala ljudsko šolo, mora imeti zavest, da postane gospodinja za se, — ako tudi služi kot dekla. Kot taka bodi še bolj poučena, kako ji je paziti na svoj zaslužek, da si oskrbi vse potrebno in si pri najmanjšem dohodku kaj prihrani. Znati mora napraviti novo nogavico, staro zakrpati, vplesti in priplesti; žensko — tudi moško — srajco narediti in zakrpati vsakovrstno obleko. S tem si bode lahko mnogo prihranila, ako bode pa v dobrem stanu, vedela bo vsaj ceniti trud, ki ga imajo druge s tem opravilom. Seveda pri 14 letnih deklicah še ni dovršena vzgoja, a me jim lahko vcepimo ljubezen do knjig, s katerimi se pozneje same spopolnujejo. Kako naj postopamo, da dosežemo ta smoter, kaj naj poučujemo in koliko vsake vrste ročnih del, pojasnijo naj sledeče vrstice.

Ministerijalna določba z dne 20. vel.

srpana 1870. l. § 78. ukazuje, naj se učé deklice:

plesti in kačkati v razni porabi, šivati perilo, krpati nogavice in drugo obleko, zaznamovati perilo in urezovati vsako stvar, katera se uči v šoli šivati. Posebno se je ozirati na to, kar je v gospodinjstvu najpotrebnejše.

§ 79. Umno gospodinjstvo obsezaj:

- a) uk o tvarini,
- b) uk o najvažnejših redilnih snovéh, o nakupovanji in njih rabi,
- c) uk o raznih vrstah in mnogolični rabi ročnih del,
- d) o orodji in o pripravah v gospodinjstvu,
- e) o stanovanji in postrežbi bolnikov.

Te določbe veljajo za ljudske šole v občé, brez ozira na šole v mestih ali vaseh, brez ozira na jedno- ali večrazrednice. In dasi slavna šolska oblastva določujejo število učnih ur, mora vendar učiteljica, oziroma učiteljski zbor določiti, katere vrste ročnih del naj se poučujejo na dotični šoli in koliko v jednom letu. In kakor so različne potrebščine v raznih krajih, kakor različno je gmotno stanje prebivalcev in kakor različne so tudi učiteljice same, tako različna je razdelitev, tako različen je uspeh na raznih šolah.

Vsa zgoraj navedena tvarina naj se razdeli v 2 skupini:

- a) za šole v mestih in trgih,
- b) za šole na kmetih.

Na večrazrednicah v mestih in trgih naj se poučuje:

2. leto pletenje, (1. šolsko leto se ne poučuje.)

3. leto kačkanje,

4. leto vezenje in zaznamovanje perila,

5. leto krpanje in

ostala leta šivanje raznih izdelkov in prikroj perila z gospodinjstvom.

Na kmečkih šolah naj velja sledeča razdelitev:

2. in 3. šolsko leto (1. šolsko leto se ne poučuje) pletenje.

4. šolsko leto vezenje z zaznamovanjem perila,

5. leto krpanje,

6. leto in ponavljavna šola šivanje in prikroj perila z gospodinjstvom. V začetku vsacega leta pa naj se ukaže narediti par nogavic in se vedno priporoča pletenje doma.

Tukaj vem, da se mi bode od mnogih strani ugovarjalo, zakaj sem kačkanje na jedno- in dvorazrednicah izpustila in zakaj sem ga na večrazrednicah tako pozno uvrstila, pod pretvezo, da je kačkanje lažje kot pletenje. Pa to ne velja! Ljudska šola bodi pred vsem praktična, posebno na kmetih. Kačkanje pa je nepotreben predmet, kateri služi le v olupšavo in kar nič se ni treba ozirati na one deklice, katere so iz boljših hiš, ali utegnejo iti v višje šole. Za te se bo že posebej skrbelo v drugih šolah, ali naj si oskrbe zasebni pouk. Kapice, podvratniki (Barttücherl), jopice naj se jim prikrojijo iz platna in naj jih sešijo. — Čemu pa je potem vezenje — bo morebiti katera g. koleginja rekla — saj tudi to ni neobhodno potrebno? — Vezenje se poučuje le radi zaznamovanja perila, to poslednje pa je zelo koristno v gospodinjstvu zaradi kontrole pri perilu. Zato se mora vsak komad tudi s številko zaznamovati, da se koj išče zgubljeni komad in da se v rabi menja. Dalje se pri vezenji in zaznamovanji bolj goji čut za lepoto in red, tudi tako v oči ne bode, kačkanje pa jedino le nečimurnost podpira in razširja. Torej proč s kačkanjem na kmetijskih šolah — jedno- in dvorazrednicah! Kjer se ne more vpeljati vezenje iz raznih zadržkov, naj se samo plete, krpa in šiva!

Predno začnem opisovati posamezne vrste ročnih del, naj se mi dovoli še nekaj omeniti. Učiteljica sama bodi vzor priprostosti, varčnosti, sploh vseh čednosti,

katere bode v gospodinjstvu priporočala. Z učenkami prijazna, a vsikdar resna, strogo zahtevaj, da se vsako dano povelje točno izvrši. S stanovitno odločnostjo, pridnostjo in poučevanjem vporabnih predmetov — posebno šivanja — premagala bode nemumno nasprotovanje kmetijskih roditeljev, katero je velik zadržek napredka, mnogokrat namreč pridejo roditelji prositi, naj se njih hčerke ne učijo ročnih del, bodo le krave pasle i. t. d. Poučuj zanimivo, potrpežljivo, po natančno določenem načrtu; napreduj počasi, govori vedno pravilno, jedrnato, pojasnuj vse pojme in izraze, ki niso navadni med ljudstvom. Slednjič tudi vestno zapisuj vsak dovršen komad, zamude in zasluženi red. Ta zapisnik si ima napraviti vsaka sama, ker nimamo tiskanih obrazcev, (obrazec sledi zadaj) kakor tudi zapisnik dobrotnikov. Dobro je če so ročna dela uvrstena zadnjo uro, da učenke ne zamujajo pouka.

Najprvo se torej prične s pletenjem. Učiteljica pokaži malo vajenico, nogavico, pleteno kapico in jopico. Začetna vajenica se tudi nariše. Tudi razobesi podobe, ako jih ima kaj o tem. Prinesti mora dve debeli igli in klopčič volne. Tudi učenke morajo imeti po 2 igli in klopčič belega bombaža. Po razgovoru o bombažu, iglah in prstih, odloži igle, odvijte konec, vtakne klopčič v žep, da ima proste roke — isto morajo deklice storiti — stopi h klopem, obrne se proti mizi tako da kaže deklicam hrbet, dvigne roki toliko, da kaže čez levo ramo, kako morajo prijeti nit z desno roko in jo ovijati okoli prstov leve roke. To pridno vadijo učenke, potem vzame iglo in pokaže prvo pentljo. Ako ima 40 učenk — in več jih po § 75. šolskega in učnega reda imeti ne sme — porabila bode 3—4 ure, predno bodo znale vse nasnovati pentlje. Sedaj si učenke nasnujejo 40 pentelj in kaže jim, kako se iste na lice prepletajo. Pred zadnjo pentljo se nit položi od spred na iglo, zadnja pentlja se odvdigne (abheben), pletenje obrne in sedaj je nit zadaj. Prične se zopet plesti

na lice i. t. d. kakih 40 vrst (a). Na to se pokaže pentlja narobe in začne se poznati sprednja in zadnja plat; vendar se prve in zadnje 3 pentlje tudi na zadnji plati na lice pletô, da se dela na konceh šivček (b), kakeršen je pozneje potreben pri peti. Kmalo se pokaže šivček na sredi (c) pri četrtem ali petem šivčku pa se začne snemanje (d). To umejo učenke koj, ker je popolno slično

s šivčkom, le da se igla skozi 2 pentlji vtakne. Na vsaki strani šivčka, pusti se jedna pentlja na lice, spredni in zadnji dve pa se snameta i. t. d., pri vsakem drugem šivčku (šestkrat). Na koncu se začnejo pletti 2 na lice, 2 narobe (e), da se pripravijo na nogavico. Učiteljica pazi, da ne pletejo ne premeško ne pretrdo. **Fr. Šmitik.**

(Dalje prih.)

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

X. Poziv za naročevanje zbirke državnih in deželnih zakonov, ukazov in razpisov o ljudskem šolstvu na Kranjskem.

C. kr. deželni šolski svèt razgláša okrajnim š. svetom nastopni razpis:

Z. 1163

L. Sch. R. Um einem mehrfach zu Tage getretenen Bedürfnisse, welchem nicht nur bei der Landeslehrerconferenz, sondern auch im Landtage Ausdruck gegeben wurde, zu entsprechen, hat sich der k. k. Landeschulrath veranlasst gesehen, der k. k. Bezirkscommissär Dr. Franz Heinz, derzeit in Dienstleistung im h. k. k. Ministerium für Cultus und Unterricht, mit der Zusammenstellung zur Herausgabe der Reichs- und Landesgesetze, Verordnungen und Vorschriften über das Volksschulwesen in Krain zu betrauen, und ist, da das Buch im Manuscripte fertig gestellt ist, mit der Druck- und Verlagshandlung Ig. von Kleinmayr und Bamberg das Einvernehmen wegen der Drucklegung und des Verlages derselben gepflogen worden.

Die gennante Firma ist bereit, den Druck und Verlag des Buches, welches zweisprachig durchgeführt wird und auf ungefähr 43 Druckbogen auf der einen Seite den deutschen und auf der andern Seite den correspondirenden slovenischen Text aller im Buche vorkommenden Gesetze, Normalverordnungen u. s. w. enthalten wird, zum Preise von 2 fl. 50 kr. sammt einfachem Einbände zu übernehmen, wenn alle Ortsschulrätthe und alle

Schulleitungen zur Abnahme je eines Exemplares verpflichtet würden.

Zu gleichem Preise würde das Buch an Behörden und Staatsbeamte im Subscriptionswege abgegeben werden.

Indem der Landeschulrath im Interesse des Zustandekommens des Werkes auf diese Proposition unter einem einzugehen findet, wird hievon der k. k. Bezirksschulrath mit der Weisung in Kenntniss gesetzt, sämmtliche unterstehende Ortsschulrätthe und Schulleitungen davon zu verständigen und erstere anzuweisen, zuverlässig in ihren Voranschlägen pro 1894 das Erfordernis von 5 fl. für 2 Exemplare zu berücksichtigen.

Es ist selbstverständlich, dass das Handbuch auch für die Bezirkslehrerbibliothek und zum Amtsgebrauche des Bezirksschulrathes anzuschaffen sein wird.

K. k. Landeschulrath für Krain
Laibach, am 3. Juli 1893.

Der k. k. Landespräsident:

Hein.

XI. Državne in deželne denarne podpore za zboljšanje šolskih vrtov.

C. kr. deželni šolski svèt razgláša nastopni razpis:

Z. 932

L.-Sch.-R. Das hohe k. k. Ministerium für Cultus und Unterricht hat mit dem Erlasse vom 27. April l. J. Z. 5773 zur Förderung der mit den Volksschulen verbundenen landwirtschaftlichen Lehrcurse und Schulgärten in Krain pro 1893 eine